

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019). Спеціальність – 281. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.10.7>

УДК 351 (477)

С. Є. Антонова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4796-8580>

Г. Ф. Мартинюк,

к. пед. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1424-1289>

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

S. Antonova,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Local Government, National University of Water Management and Nature Resources Use

G. Martyniuk,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Local Government, National University of Water Management and Nature Resources Use

DEVELOPING DIGITAL LITERACY OF CIVIL SERVANTS

У статті розглянуто теоретичні підходи до формування цифрової грамотності державних службовців. Визначено вплив сучасних цифрових технологій на підвищення іміджу працівників державної служби. Описано приклади онлайн курсів, де державні службовці можуть підвищувати свою цифрову грамотність. Наведено сайти їх електронних адрес. Зазначено, що після проходження таких програм державні службовці набувають навичок з аналізу, оцінювання та визначення пріоритетних напрямків упровадження технологій цифровізації та електронного врядування; ефективного та безпечного використання сучасних цифрових технологій у професійній діяльності. Представлені результати самооцінювання рівня цифрової грамотності державних службовців, їх власна думка і відчуття. Констатовано, що необхідністю наразі є здійснення аналізу світового досвіду підходів до цифрової трансформації та імплементація їх в економіку України.

The article discusses theoretical approaches to the formation of digital literacy of civil servants. The latest scientific works on this topic were studied, which prove that there are currently many works devoted to certain problems and aspects of electronic governance, the provision of electronic administrative services, but the problems of integrating digital technologies into the sphere of public administration are revealed sporadically. The impact of modern digital technologies on improving the image of civil service workers is determined. Examples of online courses where civil servants can improve their digital literacy are described. The websites of their e-mail addresses are given. It is noted that after completing such programs, civil servants acquire skills in analysis, evaluation and determination of priority directions for the implementation of digitalization and electronic governance technologies; effective and safe use of modern digital technologies in professional activities. It is noted that the training of civil servants is carried out in the form of interactive video lectures-presentations, video conferences, seminars (webinars), discussions using social networks, chats of Internet forums and in remote time mode (online) and in real time mode (online), independent study of the relevant legal framework and

educational and methodological literature. The analysis of the results of the self-assessment of the level of digital literacy is presented - the own opinion and feelings of public servants. It was established that almost a third of the surveyed respondents believe that their level of digital literacy is high. The following areas are considered the most important for mastering by civil servants for everyday activities: digital competences; digital consumption and digital security. Thus, as we can see from statistical studies, the state of digital literacy of civil servants is currently satisfactory. The results of the self-assessment of the level of digital literacy of civil servants, their own opinion and feelings are presented. It has been established that it is currently necessary to carry out an analysis of the world experience of approaches to digital transformation and their implementation in the economy of Ukraine.

Ключові слова: *цифровізація, цифрова грамотність, комунікація, державна служба, якість державного управління, імідж державного службовця.*

Keywords: *digitalization, digital literacy, communication, public service, quality of public administration, image of a public servant.*

Постановка проблеми В сучасних умовах інформатизації суспільства цифровізація виступає визначальним фактором підвищення якості державного управління. Раціональне застосування цифрових технологій в державному секторі являється одним із основних завдань соціально-економічного розвитку України. Соціальні мережі сприяють полегшенню доступу до різноманітних ресурсів, формуванню інноваційних послуг, які значно полегшують якість роботи державних службовців і життя в цілому.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології призвели до значних перетворень у нашому житті – зникають професії, людей замінює штучний інтелект, потік інформації збільшується з кожний днем. Для того щоб вижити в цьому швидкоплинному світі, працівникам державної служби потрібно чітко розуміти, як працюють сучасні технології, яким чином

швидко адаптуватись і швидко вчитись і як уможливити ефективно використати ці технології в професійній діяльності.

З огляду на вище означене, можна констатувати, що формування цифрової грамотності державних службовців сприяє інтенсивнішому розвитку держави та оперативнішій реалізації державних рішень і реформ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження останніх наукових джерел засвідчує, що наразі є чимало праць, присвячених окремим проблемам і аспектам електронного урядування, наданню електронних адміністративних послуг, але проблеми інтеграції цифрових технологій у сферу державного управління розкриті епізодично.

Цифрові компетентності державних службовців вивчали такі науковці, як-от: Л. Арсенович, К. Джонсон, І. Жданенко, Т. Єгорова-Луценко, К. Лаго, С. Могильний, С. Серьогіна, Т. Хан, М. Гоув, Брендон Лі та ін. Вплив сучасних цифрових технологій на підвищення іміджу працівника державної служби досліджували вчені: Ю. Заяць, І. Кринична, О. Луньов, Я. Мельничук, І. Пантелейчук, І. Сімашко, С. Серьогіна, С. Сунгурова, Т. Федорів та ін.

Метою статті є дослідження формування цифрової грамотності державних службовців.

Виклад основного матеріалу. Наразі сучасне інформаційне суспільство висуває підвищені вимоги до професійної компетентності державних службовців в сфері сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і цифрової грамотності. Використання цифрових технологій державними службовцями суттєво уможлиблює підвищення ефективності їх праці, забезпечуючи тим самим автоматизацію процесів публічного управління та адміністрування. Це дозволяє зекономити час та інші ресурси, дає можливість створити належні умови для доступності та прозорості діяльності суб'єктів державного управління.

Міністерство цифрової трансформації України (створене у вересні 2019 року) покликане реалізовувати державну політику в сфері цифровізації. Дане

Міністерство забезпечує також реалізацію державної політики в сфері електронного урядування, надання електронних та адміністративних послуг, відкритих даних, електронних довірчих послуг, та електронної ідентифікації національних електронних інформаційних ресурсів; розвитку доступу до Інтернету, електронної комерції, тощо [2].

Слід зазначити, що в останні роки спостерігається підвищення роботи щодо цифрової кваліфікації держслужбовців.

У Положенні про Міністерство цифрової трансформації України визначено, що Мінцифри покликане забезпечувати:

- формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства;
- формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;
- формування та реалізацію державної політики у сфері відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу;
- формування та реалізацію державної політики у сфері надання електронних та адміністративних послуг;
- формування та реалізацію державної політики у сфері електронних довірчих послуг;
- формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку ІТ-індустрії;
- виконання функцій центрального засвідчувального органу шляхом забезпечення створення умов для функціонування суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг [4].

Слід зазначити, що урядом схвалено концепцію розвитку цифрових компетентностей і план заходів з її реалізації до 2025 року.

Основною метою даного документу є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей, підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема працездатних осіб, громадян похилого віку, малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, інших вразливих груп населення, в умовах розвитку цифрової економіки та цифрового суспільства [1]. Основними завданнями цієї Концепції є:

- формування та розвиток цифрових навичок та цифрових компетентностей в суспільстві, що сприятимуть розвитку цифрової економіки та суспільства, а також розвитку електронної демократії і людського капіталу;

- забезпечення правового регулювання з питань формування державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей громадян;

- розроблення комплексних змін до законодавства, що забезпечить визначення цифрової освіти, цифрових навичок та цифрових компетентностей у сферах суспільного життя; визначення системи та опису складових цифрової компетентності (рамки цифрової компетентності), а також вимог до рівня володіння цифровими навичками та цифровими компетентностями різних категорій працівників, зокрема в професійних стандартах;

- забезпечення координації дій на рівні органів виконавчої влади з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей; створення індикаторів для моніторингу стану розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей; підвищення рівня обізнаності громадян щодо небезпек в Інтернеті [2].

Вважаємо, що важливу роль у формуванні іміджу державного службовця відіграє його цифрова грамотність та низка вмінь, як-от: послуговуватися цифровими медіа; змога вільно користуватися у професійній діяльності новими інформаційно-комунікаційними

технологіями: використовувати комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення та офісну техніку; здатність працювати з базами даних законодавства, вміння працювати в умовах електронного урядування та ін. Відтак, набуття та вдосконалення професійних знань, умінь і навичок з цифрової грамотності – це важлива складова для державного службовця під час виконання своїх посадових обов'язків.

Автор І. Сімашко, досліджуючи імідж державного службовця, зазначає що він «виступає своєрідним показником підтримки та схвалення дій, рішень і вчинків діючої влади з боку населення. Тому створення позитивного іміджу державного службовця є запорукою успішної та ефективної роботи органів державної влади, а його формування набуває важливого значення для усіх державних службовців без винятку» [5, с. 817]. Погоджуємося з автором С. Могильним, який констатує, що «зادля досягнення найвищого рівня ефективності у процесі свого функціонування, державним службовцям необхідно сформуваи та підтримувати позитивний імідж державної влади як своєрідного явища для здійснення її оцінки. Це зумовлено тим фактом, що негативне ставлення громадян до органів державної влади закладає основу для виникнення недовіри до держави загалом, зрештою викликаючи такі згубні явища як ворожість, апатія чи фрустрація» [3, с. 42].

Вважаємо, що одним із вагомих факторів, які впливають на формування іміджу державних службовців, є підвищення цифрової грамотності, яка необхідна для того, щоб ефективно використовувати ті можливості, які надає їм держава. Володіючи цифровою грамотністю, державні службовці мають більше шансів на працевлаштування та на підйом по кар'єрних сходинках. Завдяки цифровій грамотності є можливість вдосконалювати себе. Наразі функціонує чимало програм, які спрямовані на підвищення рівня цифрової грамотності посадових осіб місцевого самоврядування задля освітнього розвитку, спрощення взаємодії українських громадян з державою з використанням сучасних технологій.

Після проходження таких програм державні службовці набувають навичок з аналізу, оцінювання та визначення пріоритетних напрямків впровадження технологій цифровізації та електронного врядування; ефективного та безпечного використання сучасних цифрових технологій у професійній діяльності. Наразі таке дистанційне навчання державних службовців забезпечує низка платформ, як-от Платформа «Система дистанційного навчання Національної академії державного управління при Президентові України» <http://course.academy.gov.ua>. Актуальним наразі є курс «Цифрові комунікації в глобальному просторі», який створено в межах грантової програми «Нарощування цифрового потенціалу громадянського суспільства» за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. З даного курсу можна дізнатися про види веб-ресурсів та специфіку їх створення й використання у сучасному інформаційному просторі, опанувати хмарні технології, інструментарій роботи із соціальними мережами, цифровий етикет та оптимізацію процесів.

Для державних службовців може стати у нагоді онлайн-курс, який охоплює широкі можливості та особливості функціонування безкоштовних сервісів Google для використання в професійній діяльності: Цифрова грамотність державних службовців 1.0. на базі інструментів Google (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/civil-servants>).

Такі онлайн послуги – це, насамперед, комфорт, зручність та економія часу для працівників державної служби. Адже навчання здійснюється у формі проведення інтерактивних відеолекцій-презентацій, відеоконференцій, семінарів (вебінарів), дискусій із застосуванням соціальних мереж, чатів інтернет-форумів та у режимі віддаленого часу (онлайн) та у режимі реального часу (онлайн), самостійного вивчення відповідної нормативно-правової бази та навчально-методичної літератури.

Наразі в нашій державі проводиться чимало досліджень з цифрової грамотності державних службовців (С. Зелінський, Е. Попов, К. Семячков).

На рис. 1 представлені результати самооцінювання свого рівня цифрової грамотності - власна думка і відчуття публічних службовців. Майже третина опитаних вважає, що їхній рівень цифрової грамотності є високим. Водночас тільки чверть респондентів пройшли тест Цифрограм 2.0 (90 запитань) на освітньому порталі Дія (рис. 2). Якщо розглянути результати тестування в Цифрограмі публічними службовцями, то з тих, хто його пройшов, приблизно 60 % відповідає середньому рівню (B1 і B2), 35 % — високому (C1 і C2) (див. рис. 2), що певною мірою збігається з результатами самооцінювання (див. рис. 1) [1].

Рис. 1. Самооцінка публічними службовцями власного рівня цифрової грамотності [1].

Рис. 2. Результати оцінки цифрової грамотності за допомогою тесту Цифрограм 2.0 [1].

Отже, найбільш важливими для опанування державними службовцями для повсякденної діяльності вважаються такі напрями: цифрові компетентності (56,2 %); цифрове споживання (19,2 %) і цифрова безпека (24,6 %) [1]. Таким чином, як бачимо із статистичних досліджень, наразі стан цифрової грамотності державних службовців є задовільним. Вони активно працюють над підвищенням своєї кваліфікації, займаються саморозвитком цифрових компетентностей.

Висновок. Таким чином, впровадження цифрових технологій у держуправління є одним із основних завдань соціально-економічного розвитку нашої держави. Інноваційне та доцільне використання цифрових технологій являється базою створення єдиного інформаційного простору. З огляду на вище означене, можна констатувати, що широке застосування у практичній діяльності державних службовців цифрових технологій уможливує підвищення їх іміджу та якості сфери державного управління загалом. Отже, необхідним вважаємо здійснення аналізу світового досвіду підходів до цифрової трансформації та імплементація їх в економіку України.

Література

1. Зелінський С. Е. Цифрова грамотність і цифрова освіта: порядок денний розвитку інформаційного суспільства // *Держслужбовець*. 2021. № 1. С. 34 – 36.
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення 9.09.2022).
3. Могильний С. А. Інноваційні технології формування позитивного іміджу посадових осіб органів місцевого самоврядування. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-2/doc/5/02.pdf> (дата звернення 18.09.2022).

4. Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 року. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-n#n12>
5. Сімашко І. П. Формування позитивного іміджу державного службовця. Публічне управління та адміністрування: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. проблемам публічного управл. Житомир, 2020. С. 817. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/15.-publichne-upravlinnya-taadministruvannya.pdf>

References

1. Zelins'kyu, S.E. (2021), "Digital literacy and digital education: the agenda for the development of the information society", *Derzhsluzhbovets'*, vol. 1, pp. 34-36.
2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), Resolution "Concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (Accessed 9.09.2022).
3. Mohyl'nyy, S.A. (2011), "Innovative technologies for forming a positive image of officials of local self-government bodies", available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-2/doc/5/02.pdf> (Accessed 18.09.2022).
4. PCabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution "Regulations on the Ministry of Digital Transformation of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-n#n12> (Accessed 18.09.2022).
5. Simashko, I.P. (2020), "Formation of a positive image of a civil servant", available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/15.-publichne-upravlinnya-taadministruvannya.pdf> (Accessed 18.09.2022).

Стаття надійшла до редакції 08.10.2022 р.